

Fyziologie srdce

Převodní systém

Srdeční buněčná elektrofyzilogie

doc. MUDr. Markéta Bébarová, Ph.D.

Fyziologický ústav
Lékařská fakulta
Masarykova univerzita

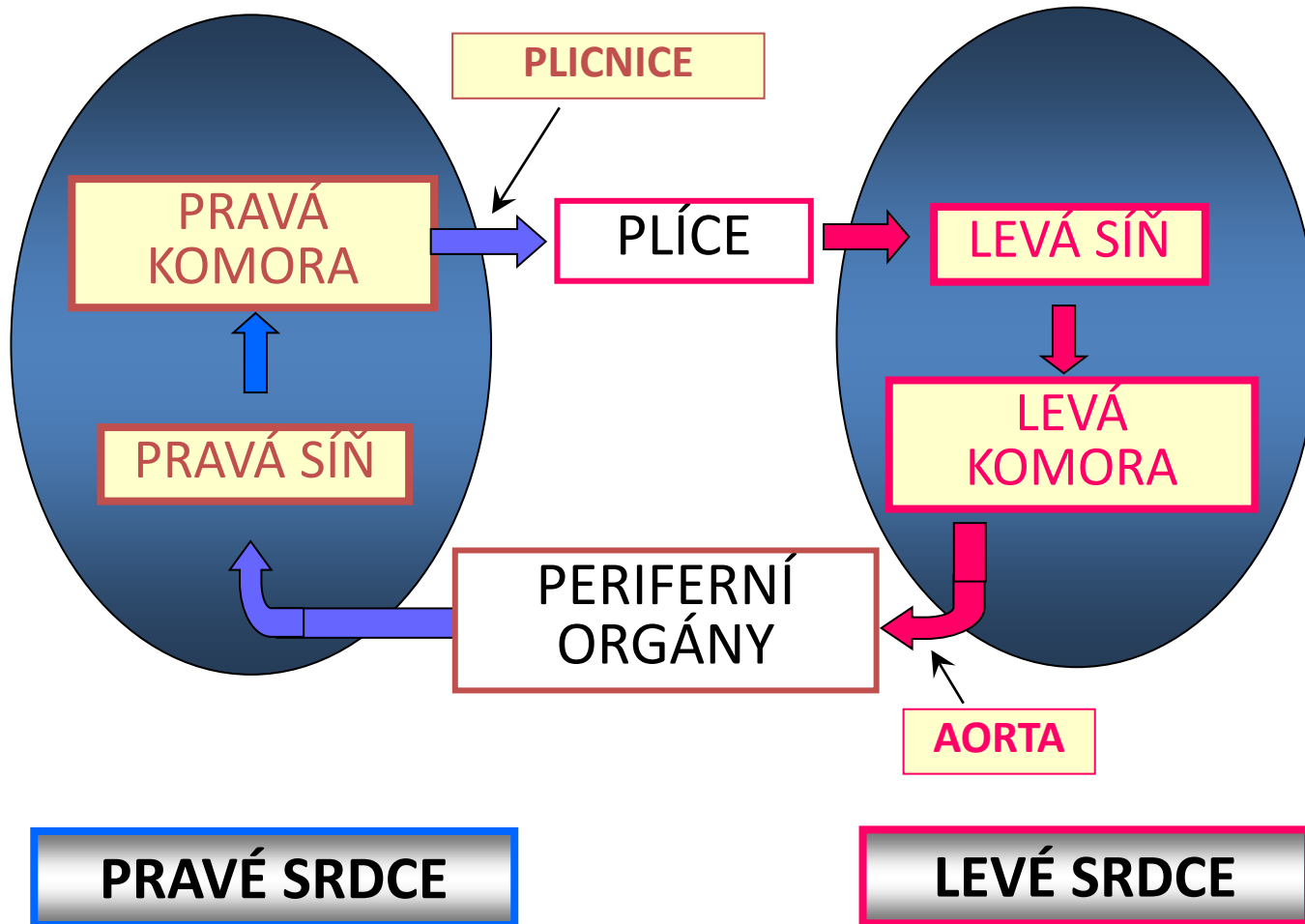
ORGANIZACE KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

Role kardiovaskulárního systému

- **primární role** - distribuce rozpuštěných plynů a dalších živin
- **několik sekundárních rolí, např.:**
  - rychlý přenos chemické signalizace k buňkám (hormony)
  - termoregulace (přenos tepla z tělesného jádra k povrchu těla)
  - imunitní reakce
- **role srdce:**
  - primární role – pumpování krve
  - endokrinní orgán (natriuretické peptidy)

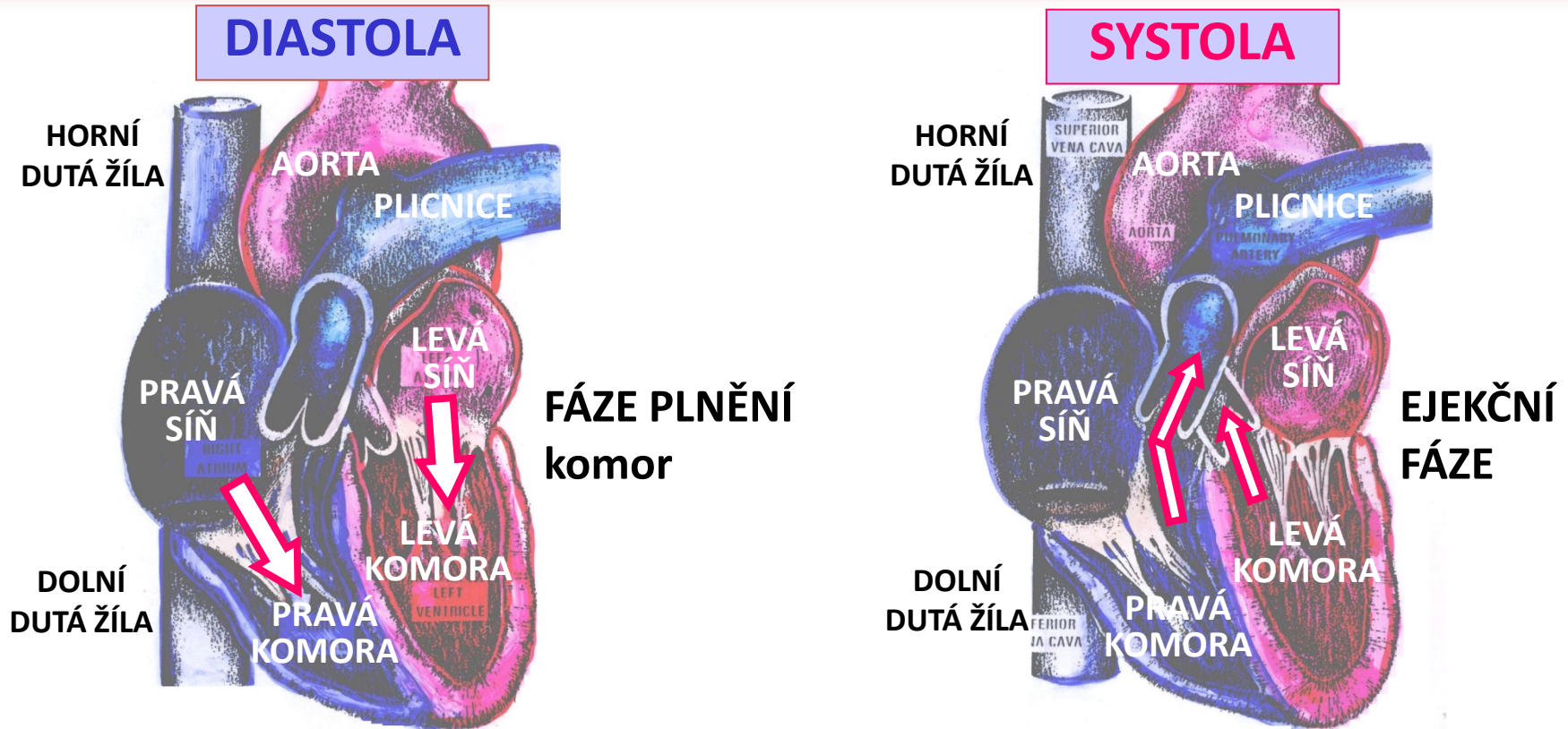
ORGANIZACE KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

DVĚ SÉRIOVĚ PROPOJENÉ PUMPY

ORGANIZACE KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

Dvě hlavní fáze srdečního cyklu

JEDNOSMĚRNÉ CHLOPNĚ	DIASTOLA	SYSTOLA
ATRIOVENTRIKULÁRNÍ (mitrální a trikuspidální)	otevřené	zavřené
SEMILUNÁRNÍ (aortální a pulmonální)	zavřené	otevřené

ORGANIZACE KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

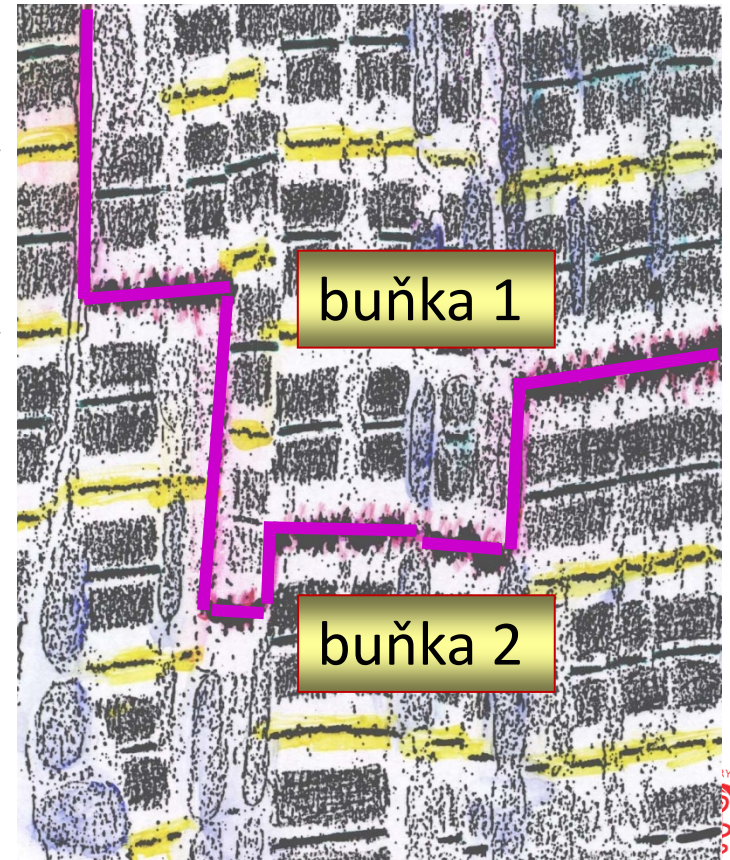
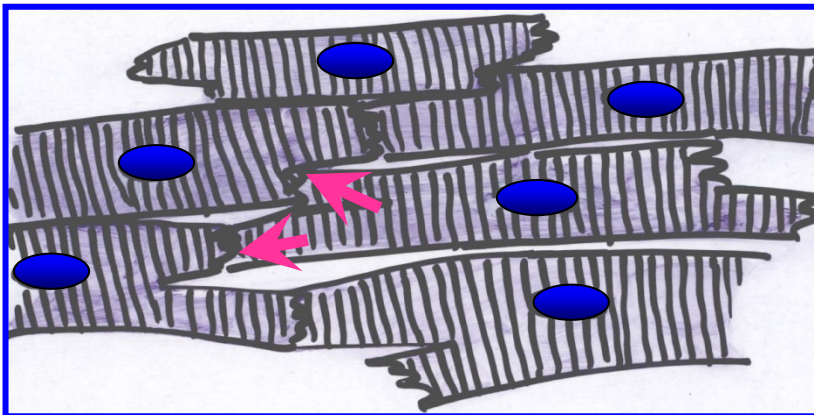
Dva hlavní typy srdečních buněk

- srdeční buňky pracovního myokardu – specializované pro kontrakci (síňové a komorové buňky)

FUNKČNÍ SYNCITIUM

- mechanická spojení
- elektrická spojení - **gap junctions**

sarkomera

ORGANIZACE KARDIOVASKULÁRNÍHO SYSTÉMU

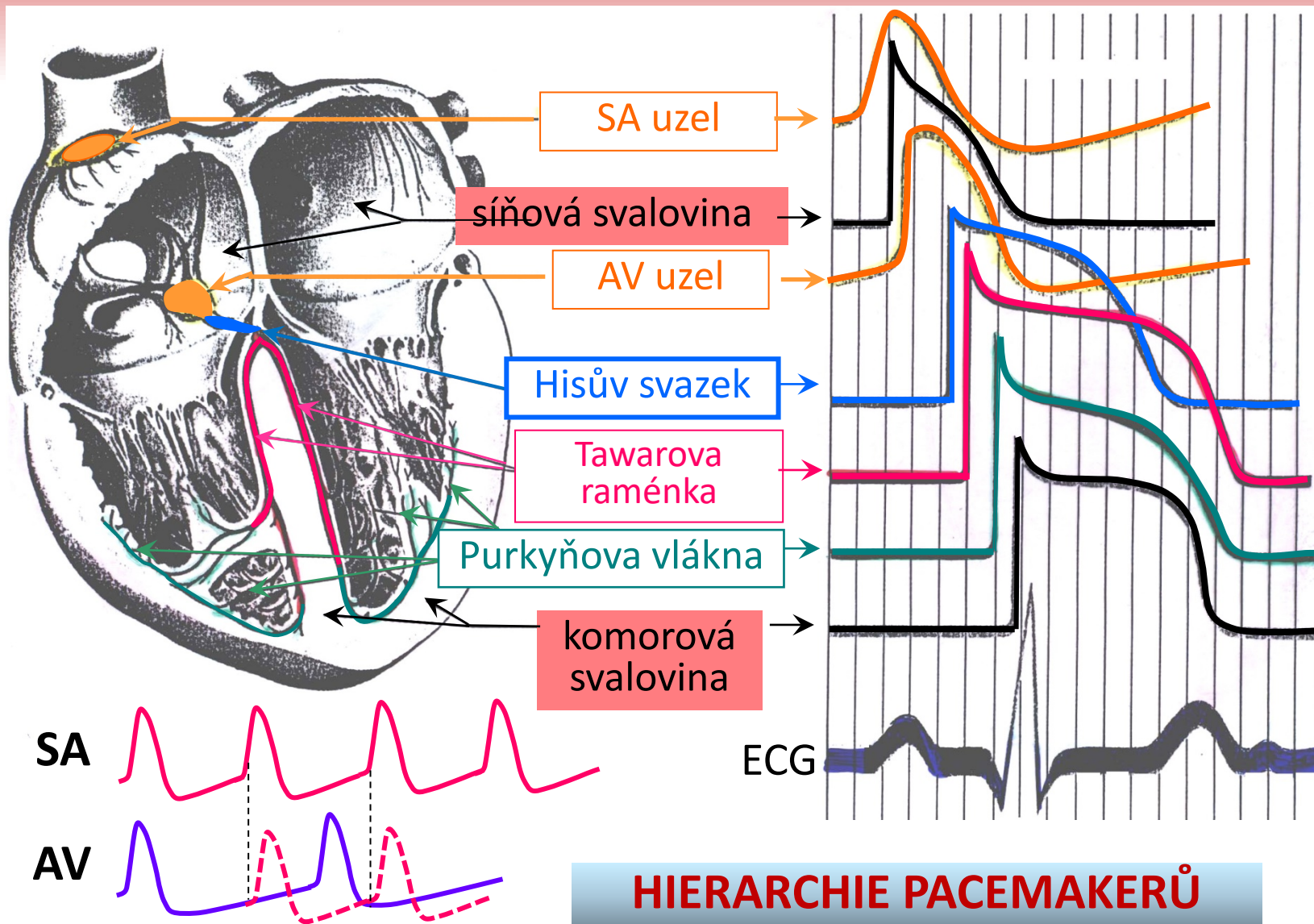
Dva hlavní typy srdečních buněk

- **srdeční buňky pracovního myokardu** – specializované pro kontrakci (síňové a komorové buňky)
- **srdeční buňky převodního srdečního systému** – specializované pro:
  - automatickou excitaci (pacemakerová aktivita)
  - vedení excitace

Převodní srdeční systému zajišťuje:

- 1) vznik automatické elektrické aktivity srdce (pacemakerové aktivity), která zahajuje jeho mechanickou aktivitu
- 2) optimální načasování mechanické aktivity srdce jako pumpy

PŘEVODNÍ SRDEČNÍ SYSTÉM

HIERARCHIE PACEMAKERŮ

PŘEVODNÍ SRDEČNÍ SYSTÉM

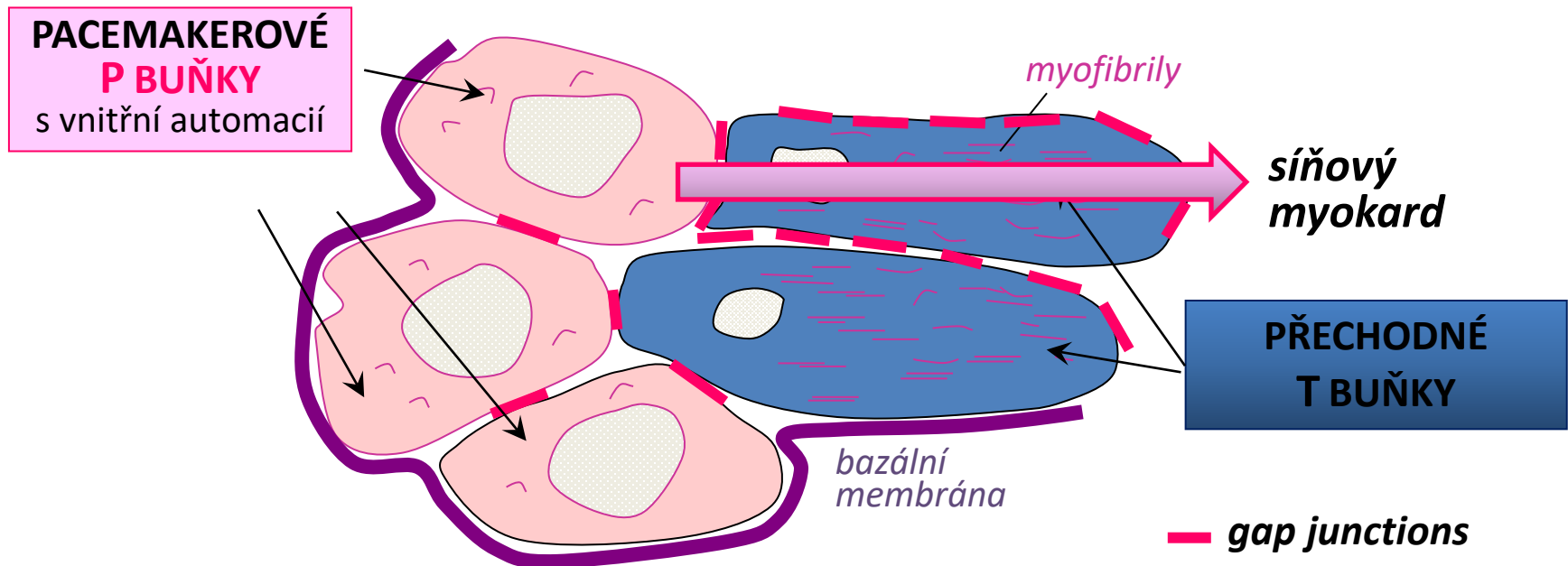
- **SINOATRIÁLNÍ (SA) UZEL**
PRIMÁRNÍ pacemaker (60-100 impulzů/min)

PŘEVODNÍ SRDEČNÍ SYSTÉM

SA uzel

DVA TYPY buněk SA-uzlu

SICK SINUS SYNDROME

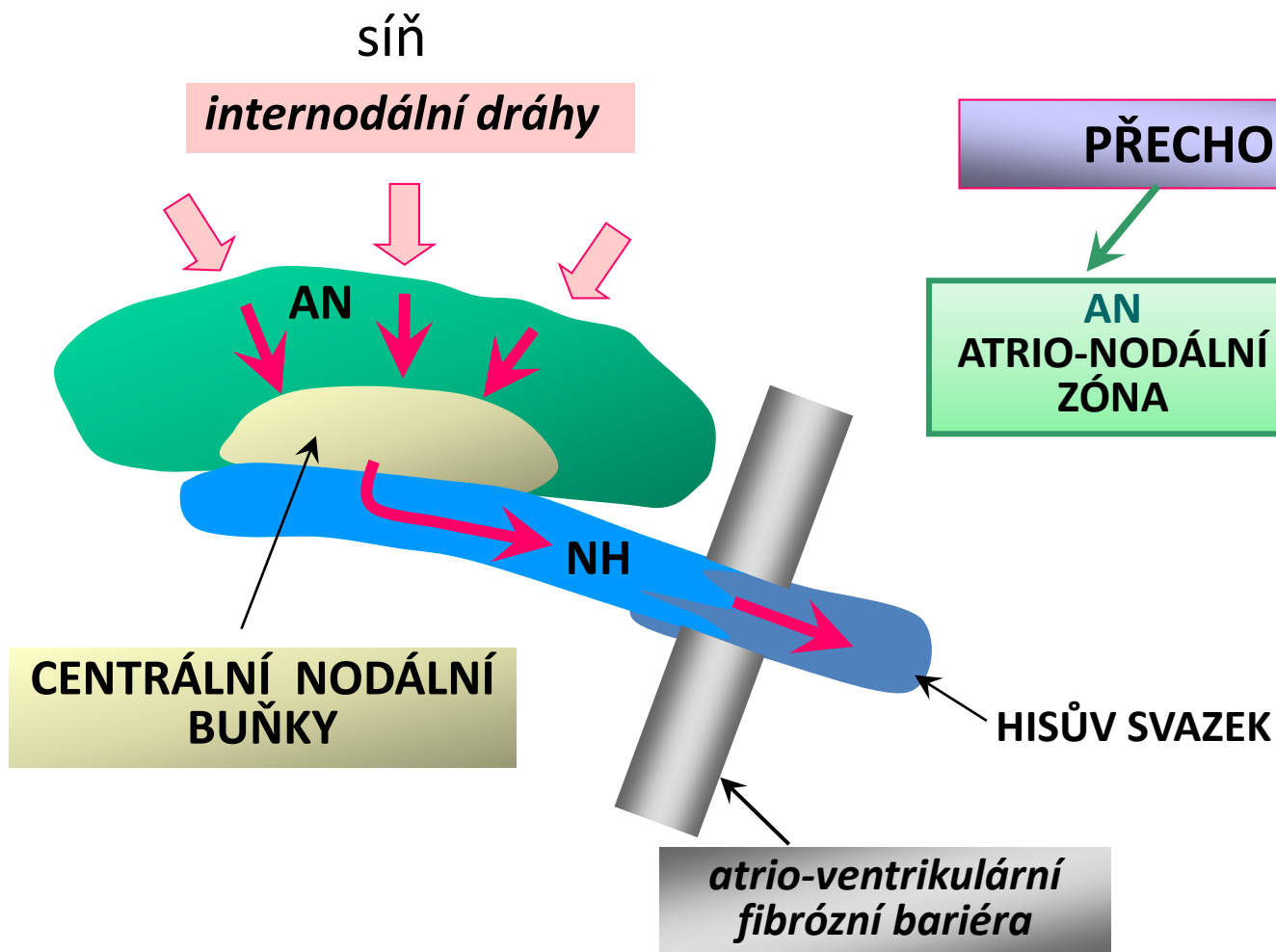
- pacemakerové P buňky jsou poškozeny, aktivita je ↓ nebo zastavena)
- přenos excitace z P buněk na síňové srdeční buňky je omezen či přerušen

PŘEVODNÍ SRDEČNÍ SYSTÉM

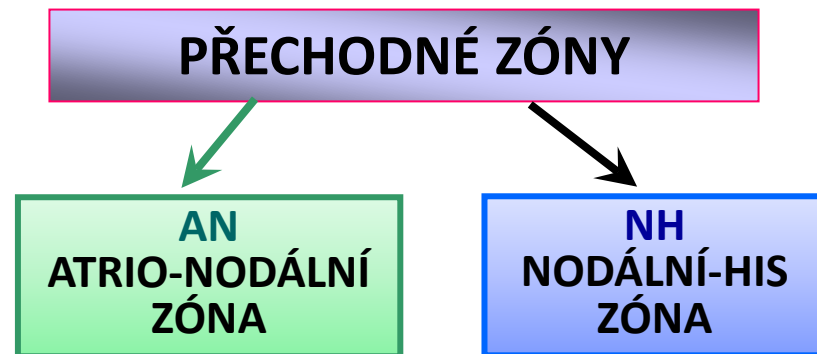
- **SINOATRIÁLNÍ (SA) UZEL**
PRIMÁRNÍ pacemaker (60-100 impulzů/min)
- **ATRIOVENTRIKULÁRNÍ (AV) UZEL**
SEKUNDÁRNÍ pacemaker (40-55 impulzů/min)

PŘEVODNÍ SRDEČNÍ SYSTÉM

AV uzel

TŘI TYPY buněk AV-uzlu

PŘEVODNÍ SRDEČNÍ SYSTÉM

AV uzel

- **JEDINÁ CESTA** ŠÍŘENÍ EXCITACE ZE SÍNÍ NA KOMORY (přechodná oblast mezi NH zónou a Hisovým svazkem)
- **ZPOŽDĚNÍ** VE VEDENÍ VZRUCHU ZE SÍNÍ NA KOMORY, ~100 ms (významné pro správné načasování kontrakce síní a komor)
- **NÁHRADNÍ (SEKUNDÁRNÍ) PACEMAKER** (40-55 impulzů/min; význam při *sick sinus syndrome*)
- **FILTR SUPRAVENTRIKULÁRNÍCH ARYTMÍÍ**
excitace jsou ze síní na komory přenášeny pouze do určité frekvence - 180-200 impulzů/min (ochrana funkce srdce jako pumpy)

PŘEVODNÍ SRDEČNÍ SYSTÉM

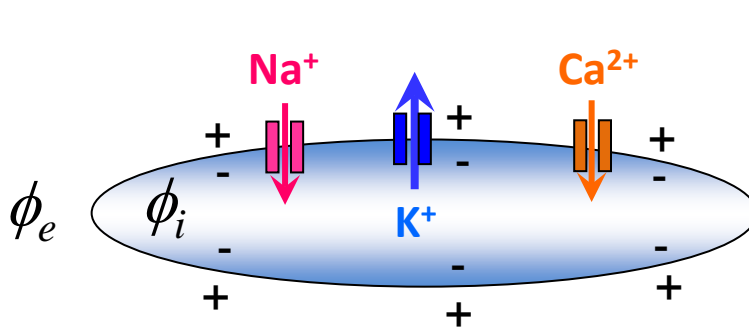
- **SINOATRIÁLNÍ (SA) UZEL**
PRIMÁRNÍ pacemaker (60-100 impulzů/min) 0.05 m/s
- **INTERNODÁLNÍ PREFERENČNÍ DRÁHY** 1 m/s
- **ATRIOVENTRIKULÁRNÍ (AV) UZEL**
SEKUNDÁRNÍ pacemaker (40-55 impulzů/min) 0.05 m/s
- **HISŮV SVAZEK** 1 m/s
- **TAWAROVA RAMÉNKA (LEVÉ A PRAVÉ)** 1 m/s
- **PURKYŇOVA VLÁKNA**
TERCIÁRNÍ pacemaker (25-40 impulzů/min) 4 m/s

Rychlost vedení excitace v myokardu síní a komor: 1 m/s

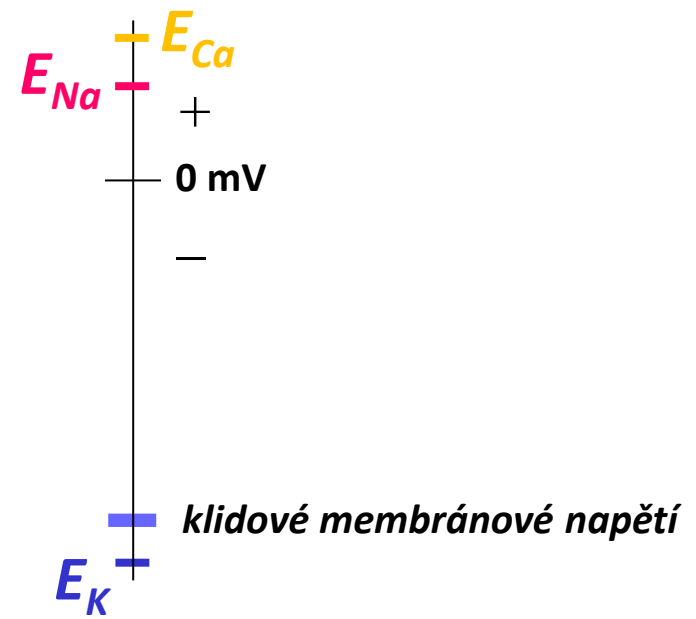
SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Iontové kanály

Pohyb iontů přes otevřené iontové kanály
po elektrochemickém (koncentračním a elektrickém) gradientu

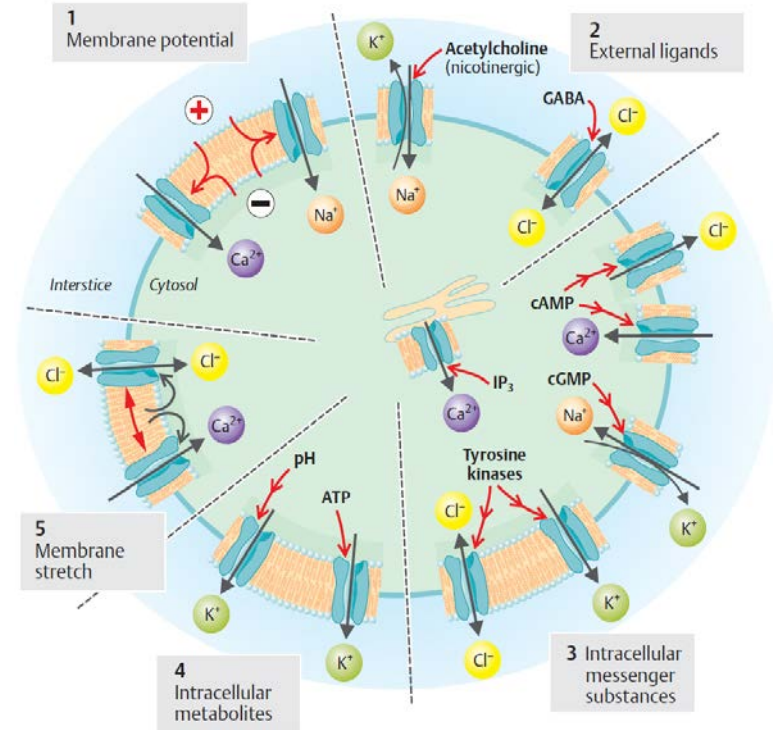
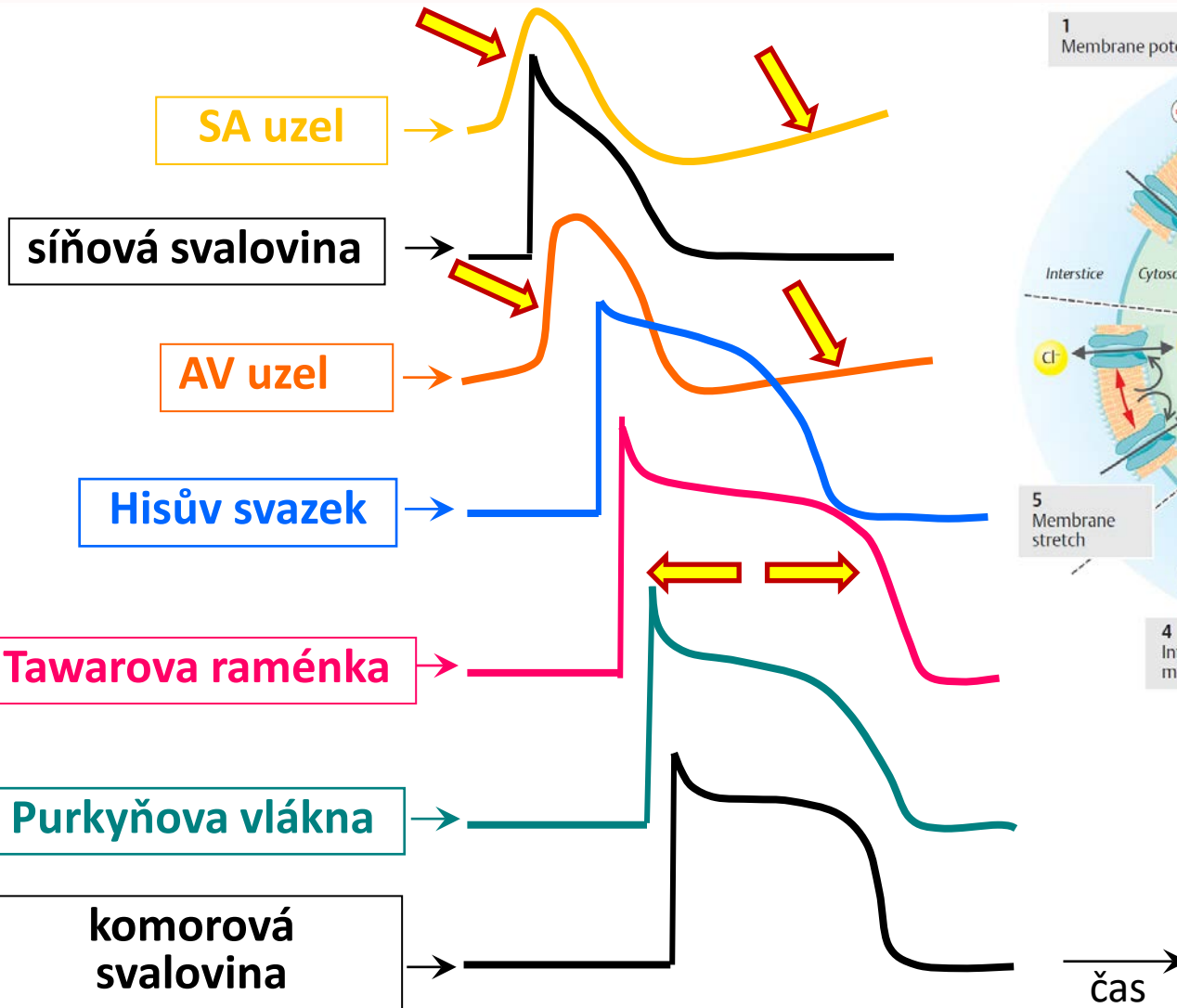

$$V_m = \phi_i - \phi_e$$

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

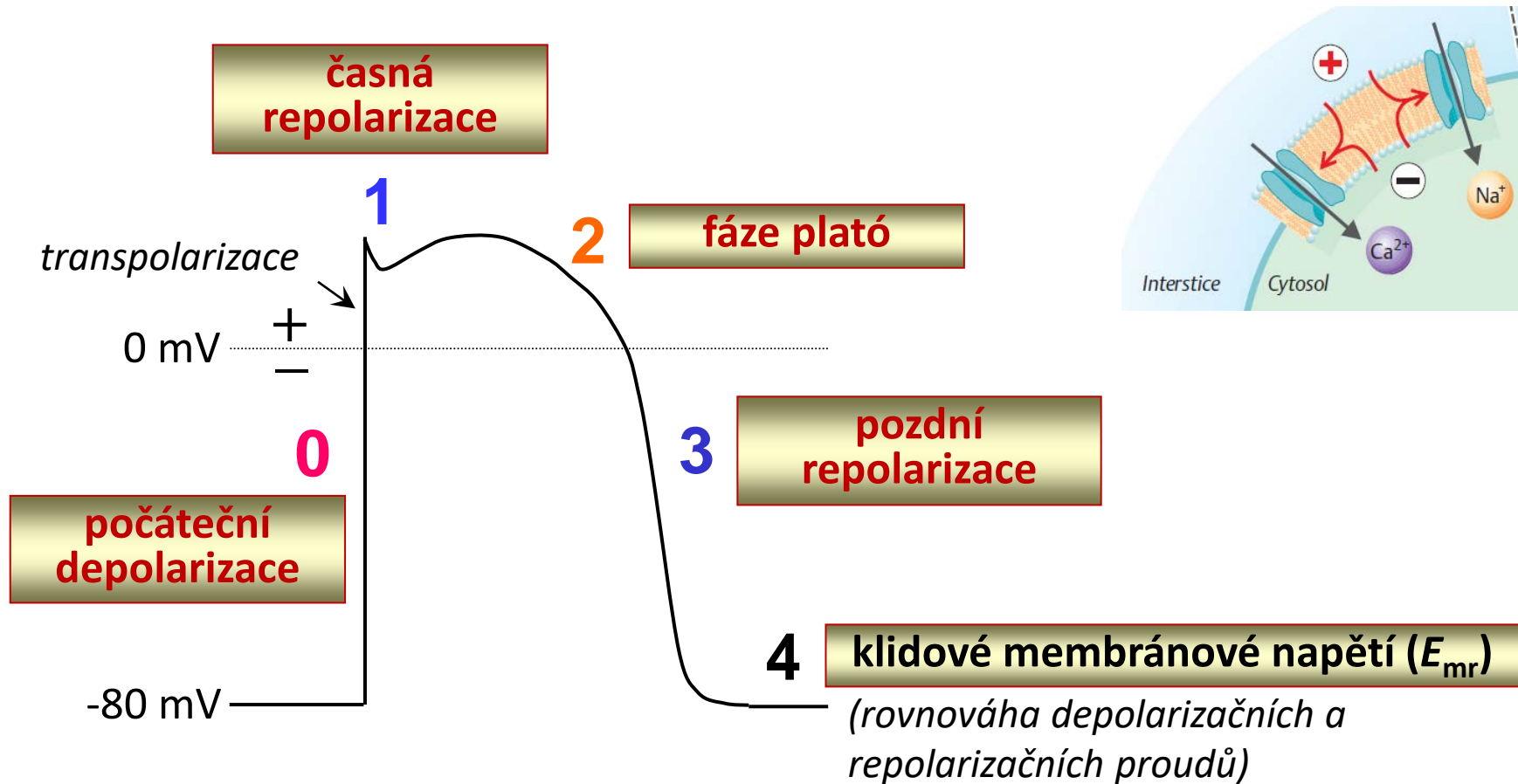
Iontový podklad akčního napětí

Despopoulos, Color Atlas of Physiology © 2003

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

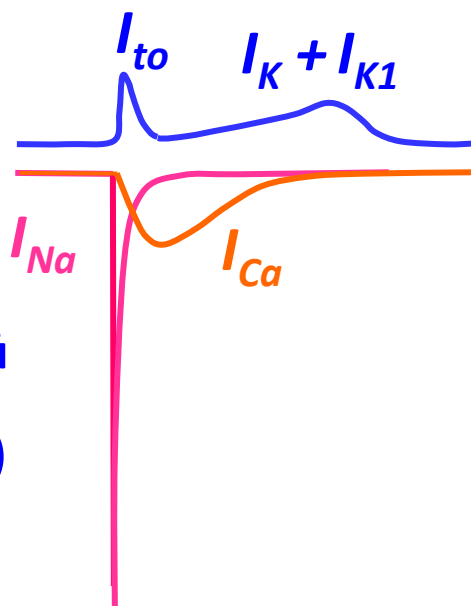
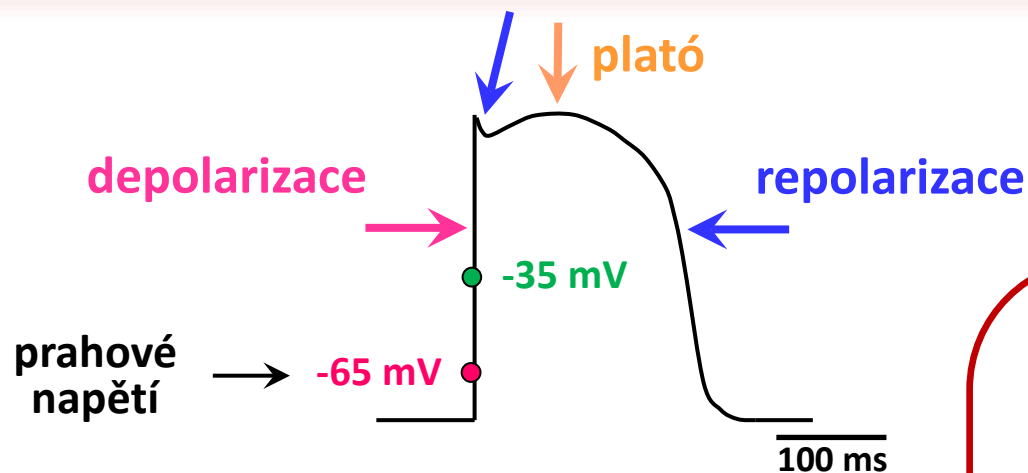
Iontový podklad akčního napětí

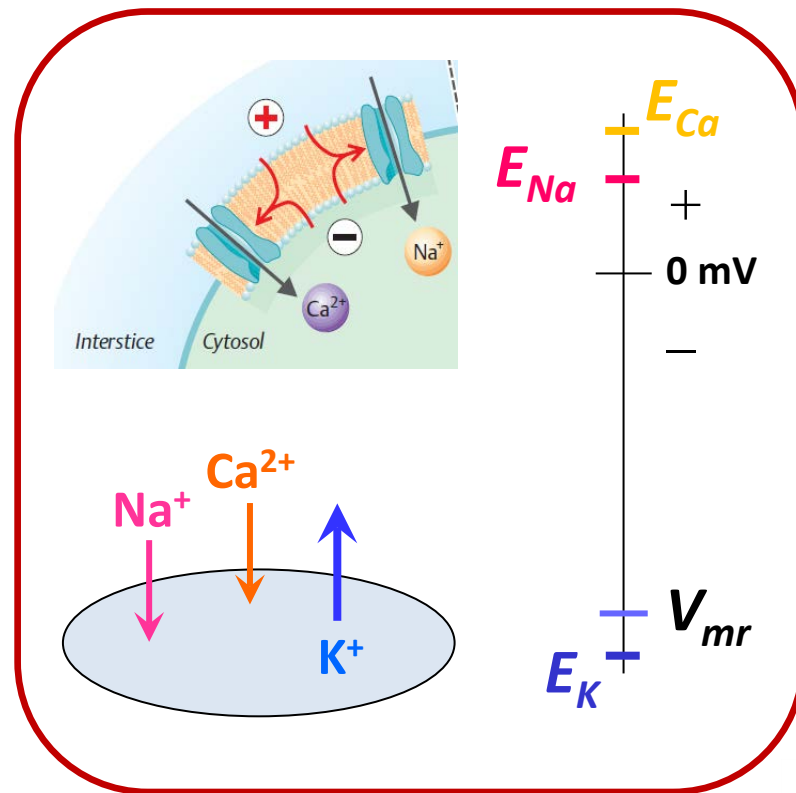

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Iontový podklad akčního napětí

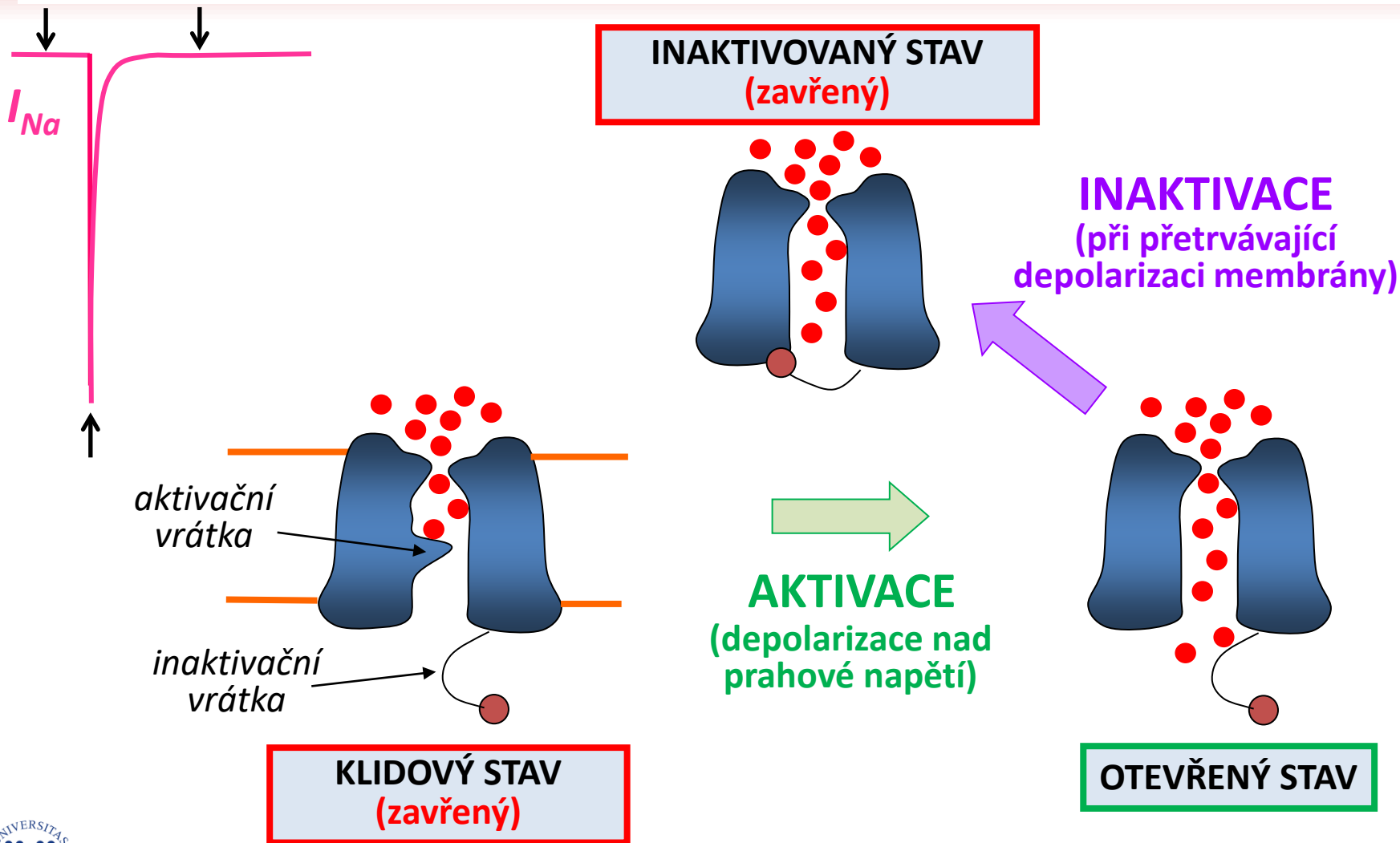

mnoho podtypů draslíkových kanálů (proudů)

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Iontový podklad akčního napětí

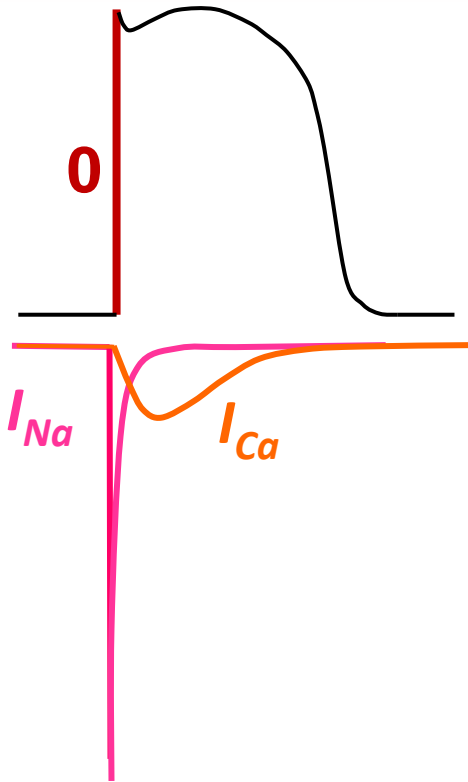
SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Mechanismus depolarizační fáze (fáze 0)

regenerativní (sebeobnovující se) proces

důsledek POZITIVNÍ ZPĚTNÉ VAZBY mezi
MEMBRÁNOVÝM NAPĚTÍM a VODIVOSTÍ
MEMBRÁNOVÝCH KANÁLŮ (g_{Na} , g_{Ca})

pracovní myokard - I_{Na}

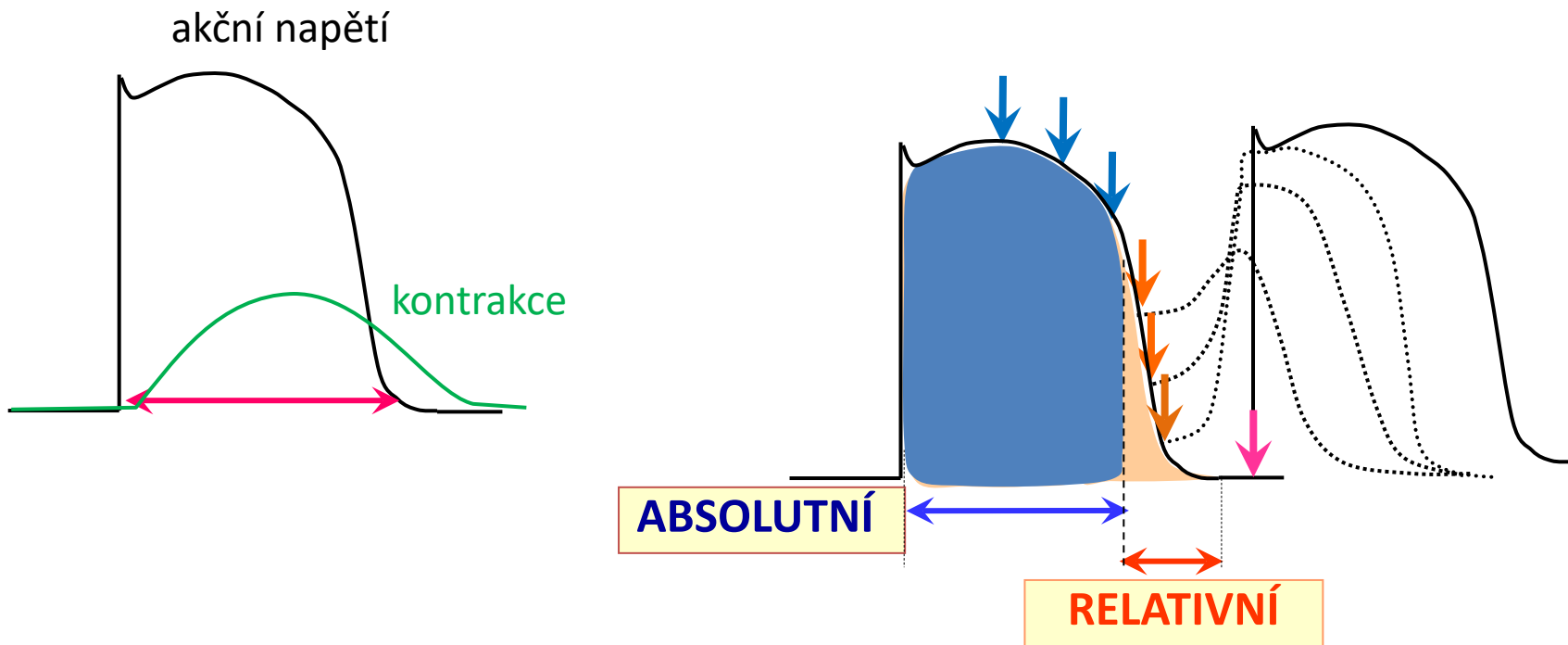

depolarizační proudy

$\uparrow$ depolarizace $\Rightarrow$ $\uparrow$ vodivost Na^+ (Ca^{2+}) kanálů $\Rightarrow$ $\uparrow I_{Na}$ (I_{Ca})
(přímo úměrná frakci Na^+ (Ca^{2+})
kanálů v otevřeném stavu)

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Refrakterní perioda – pokles dráždivosti

ochrana srdce před:

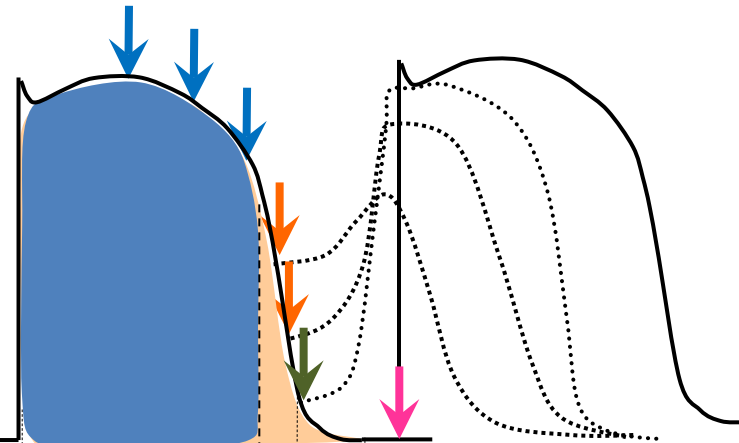
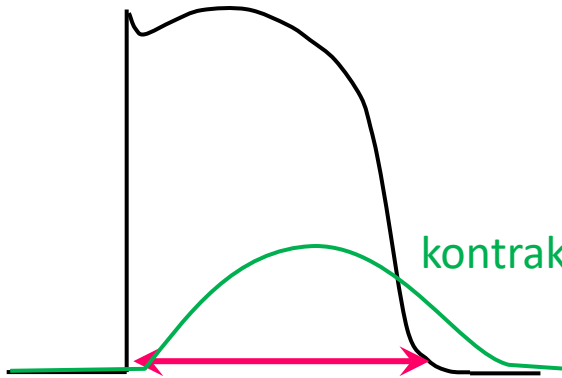
- retrográdním šířením excitace (*reentry*)
- tetanickou kontrakcí při vyšší srdeční frekvenci

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Refrakterní perioda – pokles dráždivosti

akční napětí

kontrakce

ABSOLUTNÍ

**EFFEKTIVNÍ
REFRAKTERNÍ
PERIODA**

(ARP + perioda
nepropagujících se
odpovědí)

RELATIVNÍ

VULNERABILNÍ PERIODA
(propagující se
odpověď)

zvýšená
náchylnost
k fibrilaci
komor!!!

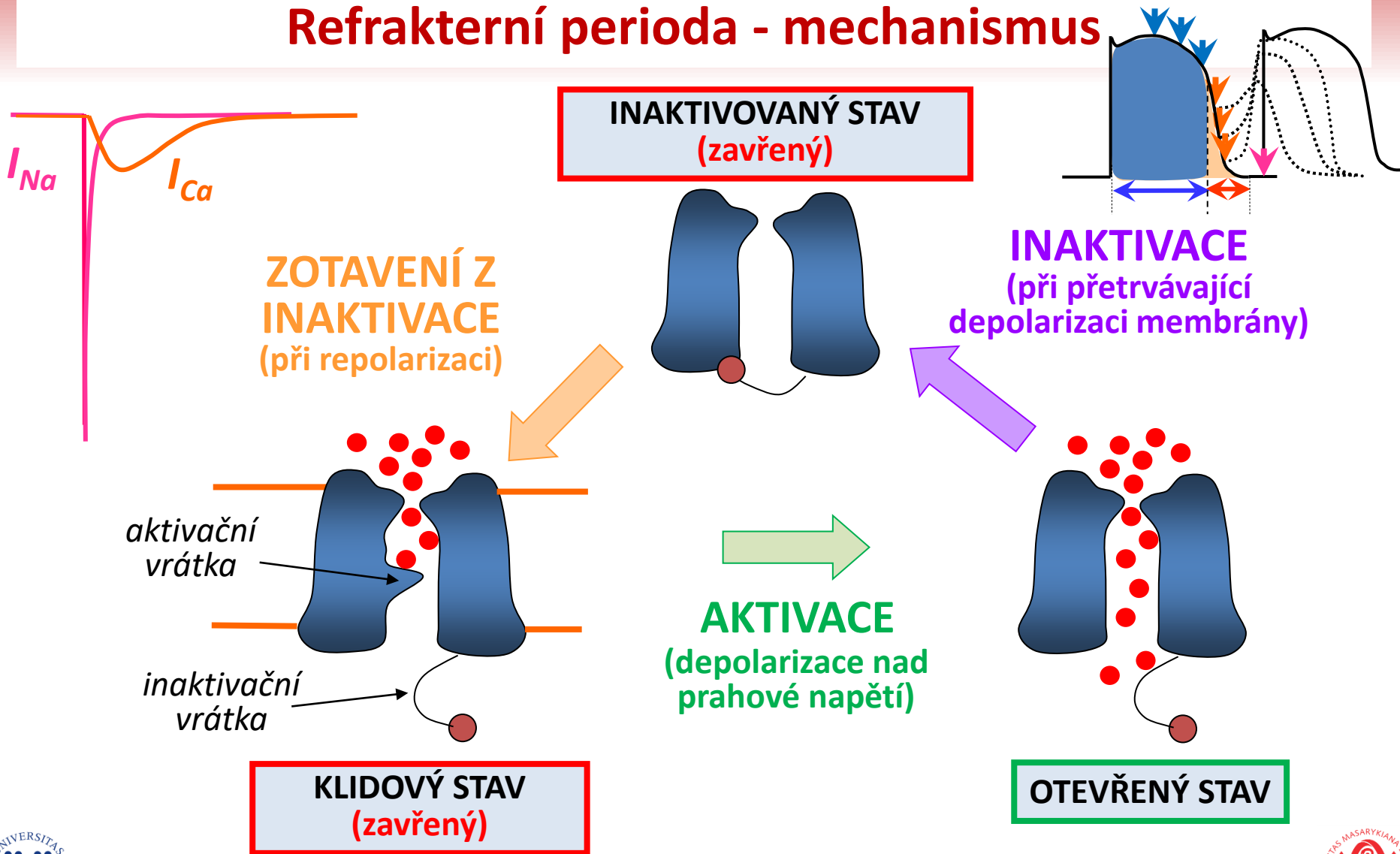
**KLINICKÉ
ASPEKTY**

EKG

T

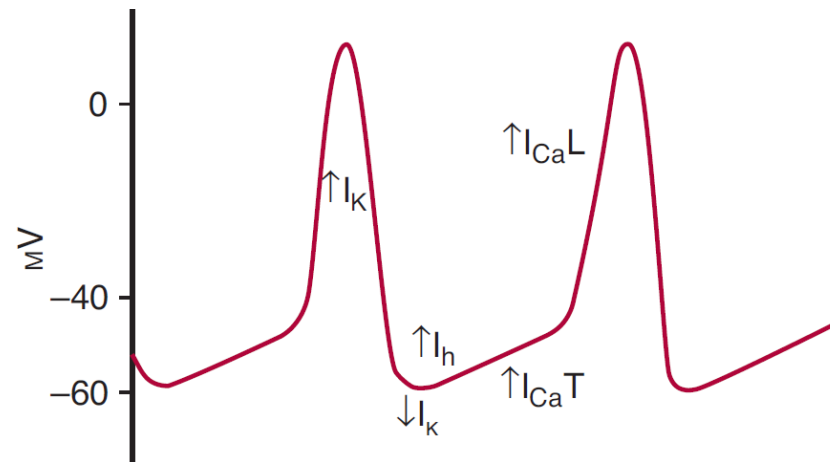
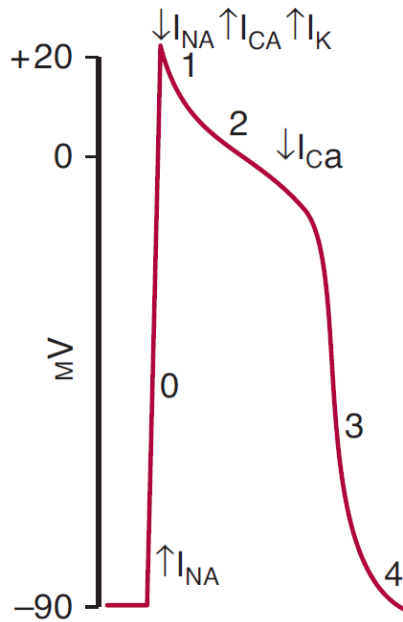
SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Refrakterní perioda - mechanismus

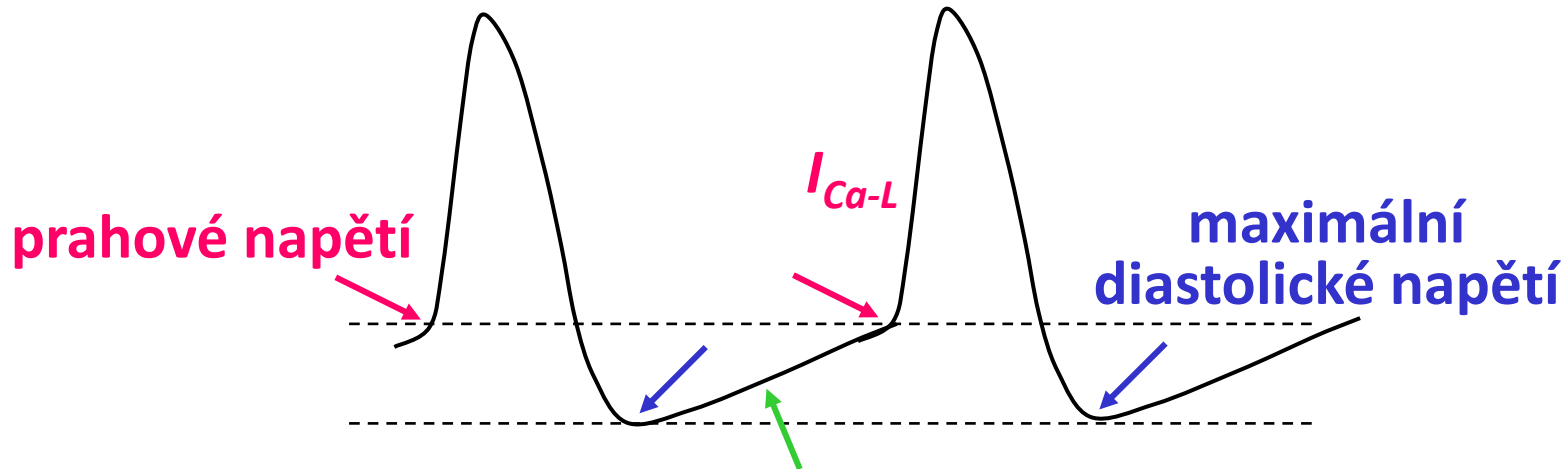
SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Pacemakerová aktivita - mechanismus

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Pacemakerová aktivita - mechanismus

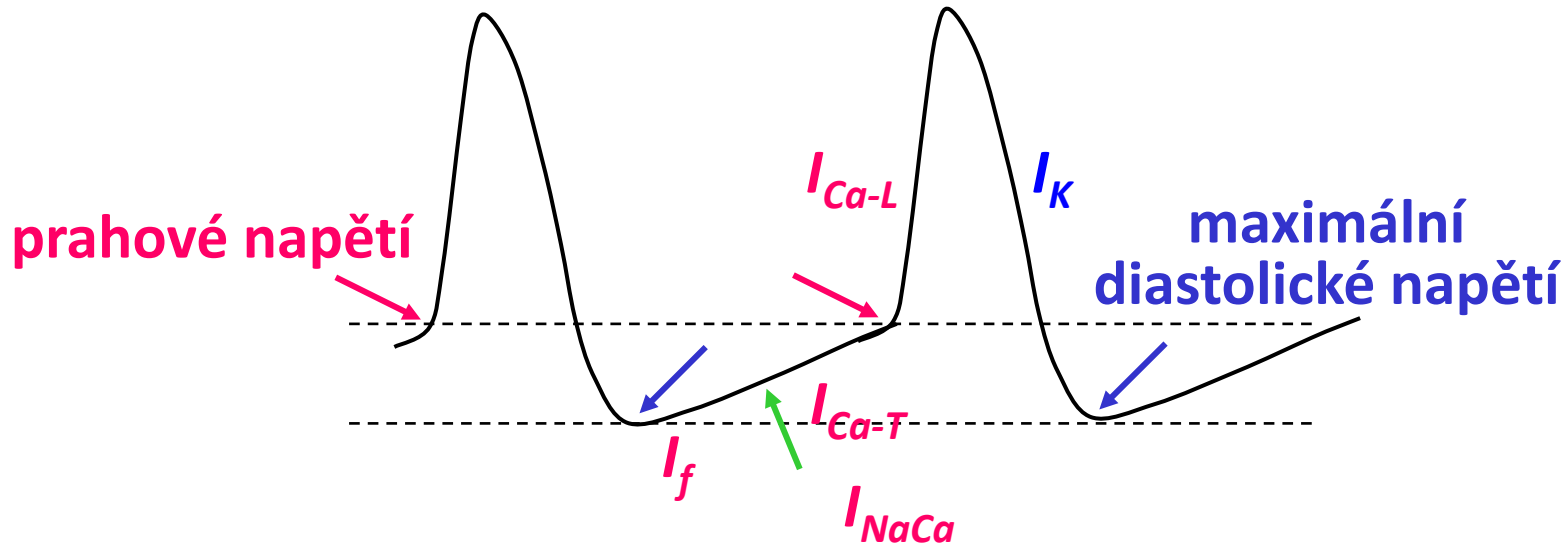
FAKTORY URČUJÍCÍ SRDEČNÍ FREKVENCI:

- 1) maximální diastolické napětí
- 2) strmost diastolické depolarizace
- 3) prahové napětí pro aktivaci I_{Ca-L}

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Pacemakerová aktivita - mechanismus

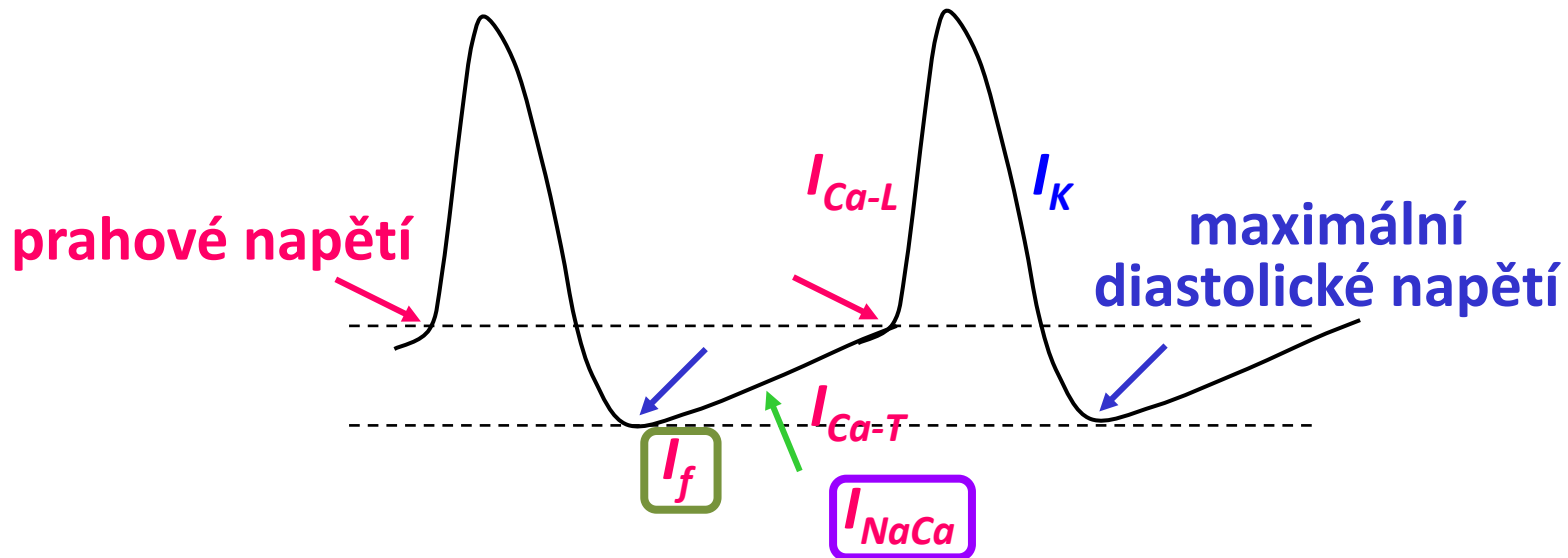

SLOŽITÝ PROCES, který je VÝSLEDKEM SOUHRY mezi

- **REPOLARIZAČNÍMI PROUDY, zejména I_K (včetně $I_{K,Ach}$)**
- **DEPOLARIZAČNÍMI PROUDY, zejména I_f , I_{Ca-T} a I_{NaCa}**

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Pacemakerová aktivita - mechanismus

SLOŽITÝ PROCES, který je VÝSLEDKEM SOUHRY mezi

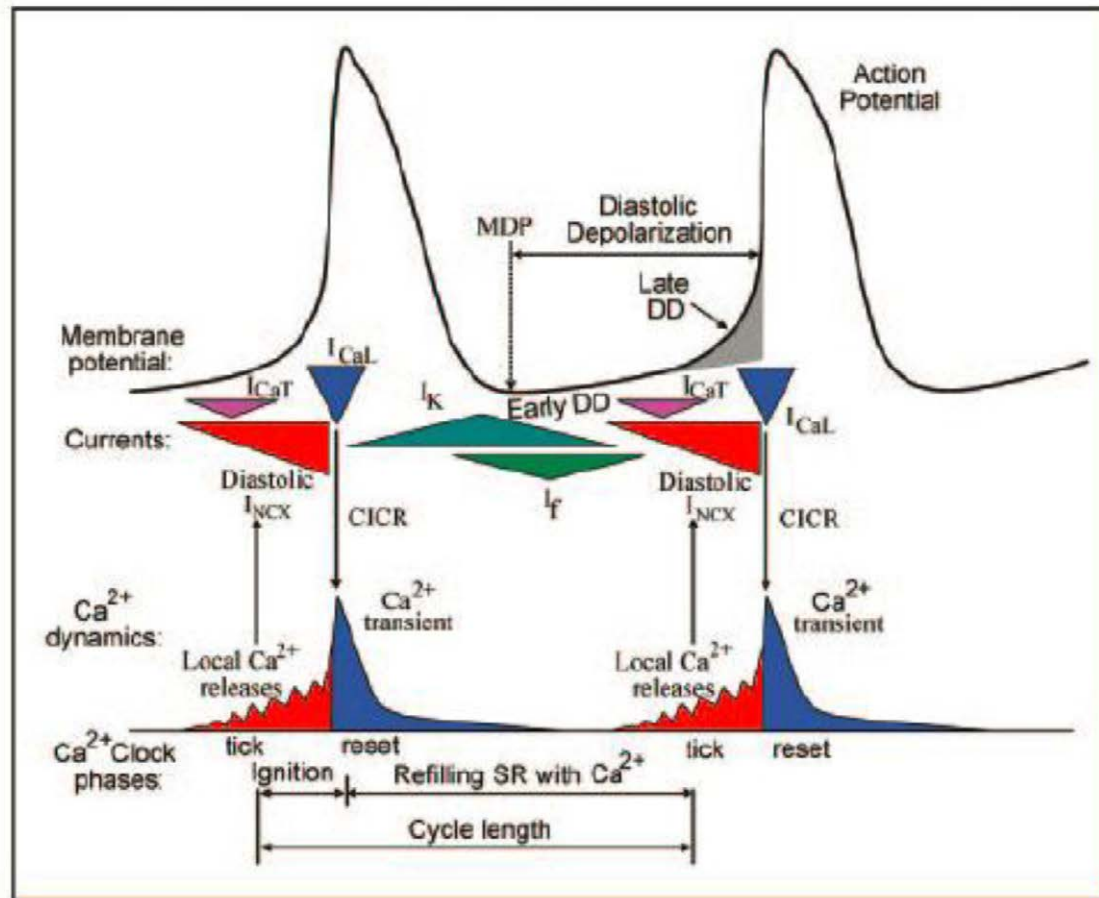
- **REPOLARIZAČNÍMI PROUDY**, zejména I_K (včetně $I_{K,Ach}$)
- **DEPOLARIZAČNÍMI PROUDY**, zejména I_f , I_{Ca-T} a I_{NaCa}

voltage clock & *calcium clock*

CARDIAC CELLULAR ELECTROPHYSIOLOGY

Pacemaker Activity - Mechanism

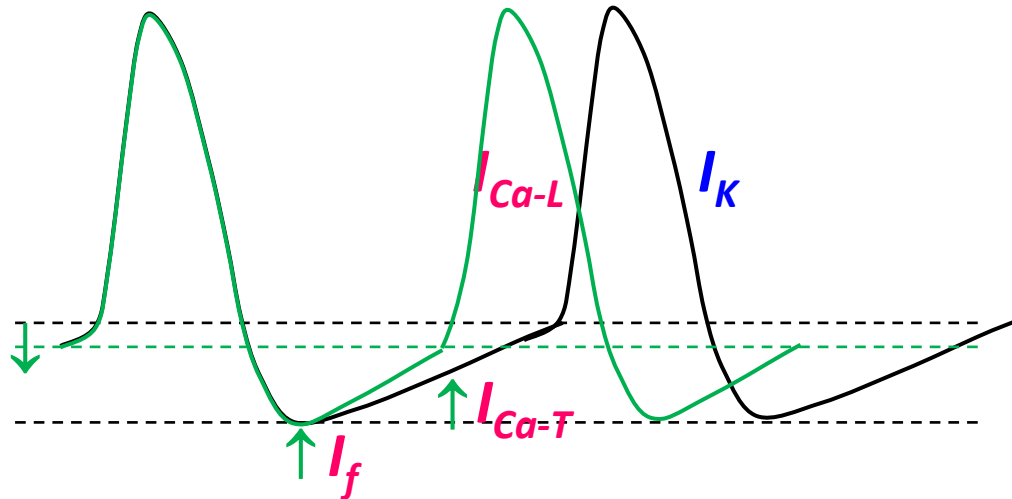
The coupled-clock pacemaker system

Lakatta et al., Circ Res 2010; 106: 659-673

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

Pacemakerová aktivita - mechanismus

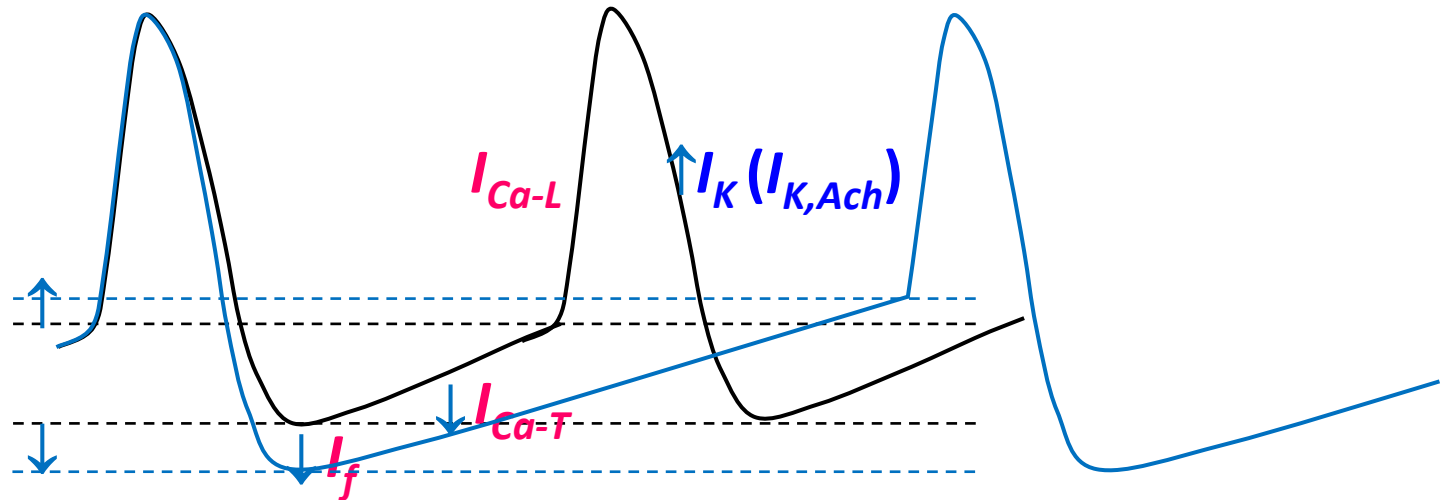

STIMULACE SYMPATIKU

- $\uparrow$ cAMP $\longrightarrow$ $\uparrow$ I_f a I_{Ca-T} $\longrightarrow$ $\uparrow$ strmost diastolické depolarizace
 $\longrightarrow$ $\downarrow$ prahové napětí pro aktivaci I_{Ca-L}
($\uparrow$ excitabilita)

SRDEČNÍ BUNĚČNÁ ELEKTROFYZIOLOGIE

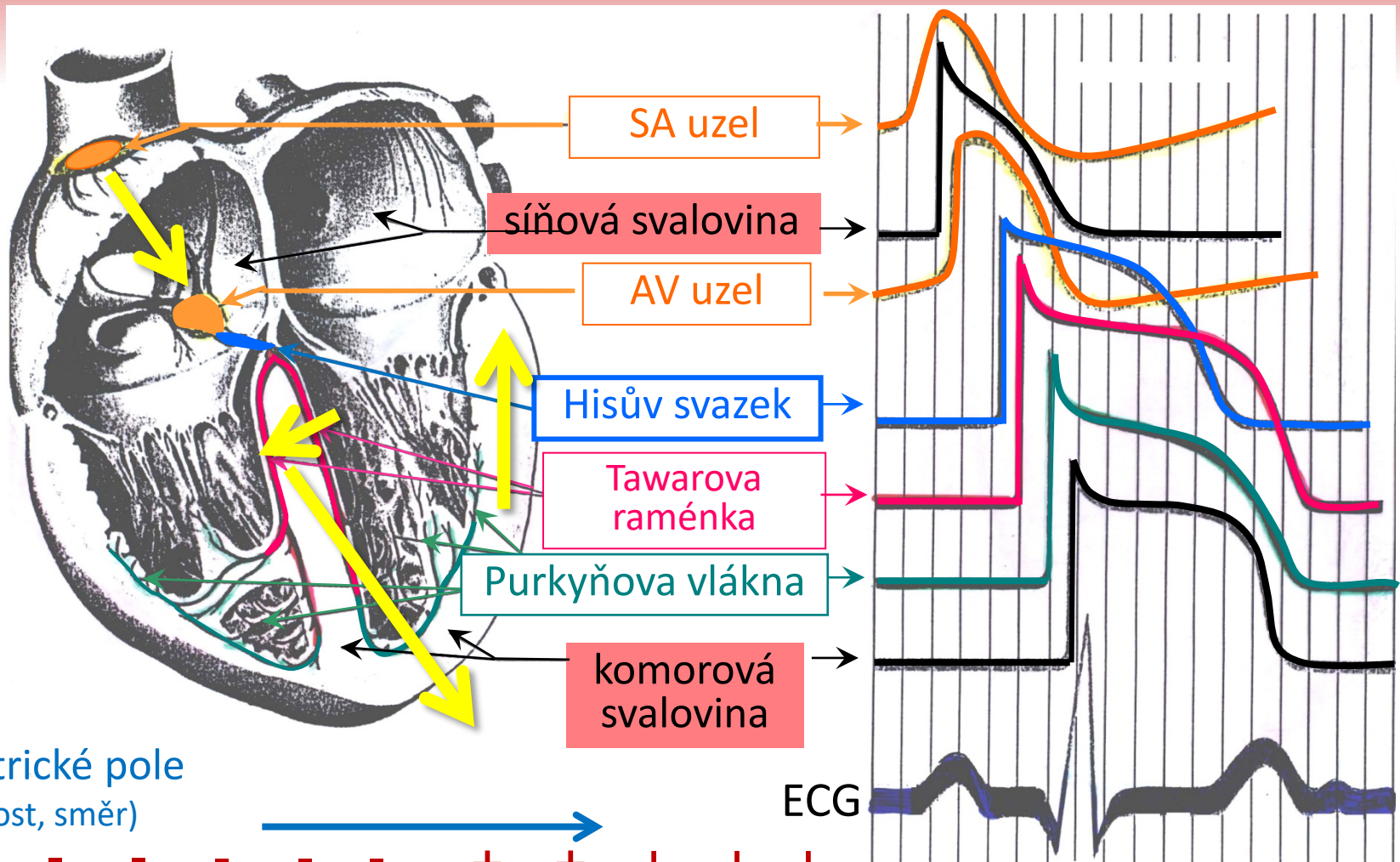
Pacemakerová aktivita - mechanismus

STIMULACE PARASYMPATIKU

- $\downarrow$ cAMP $\longrightarrow$ $\downarrow$ I_f a I_{Ca-T} $\longrightarrow$ $\downarrow$ strmost diastolické depolarizace
 $\longrightarrow$ $\uparrow$ prahové napětí pro aktivaci I_{Ca-L}
($\downarrow$ excitabilita)
- aktivace $I_{K,Ach}$ $\longrightarrow$ $\downarrow$ maximální diastolické napětí

ŠÍŘENÍ EXCITACE SRDCEM

ECG